

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

DOI 10.33930/ed.2019.5007.39(1-3)-9

УДК 101+378

СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇESTABLISHMENT OF THE GLOBAL HIGHER EDUCATION SYSTEM:
CHALLENGES OF INFORMATION CIVILIZATIONО. С. Цибулько
Ю. В. Ірхіна

Актуальність теми дослідження. Сьогодні у стадії формування знаходиться глобальна система освіти. У багатьох країнах світу створено на неурядовій основі кілька десятків університетів та відділень університетів, що належать до глобальної системи освіти. Слово “глобальна” вказує на цілі цієї системи освіти - готувати спеціалістів найвищої кваліфікації для вирішення глобальних проблем. Водночас ця назва відображає і інший бік: можливість використання цієї системи як деякої еталонної оцінки рівня освіти для будь-якої країни світу відповідно до Декларації ООН про права людини на освіту.

Постановка проблеми. Сучасний світовий освітній простір знаходиться у стадії становлення, національні освітні системи мають принципові відмінності та власний багатовіковий досвід освіти та виховання. Разом з тим, процес становлення глобальної системи вищої освіти є незворотнім, а отже, за своєю сутністю є пошуком компромісів та адекватними відповідями на виклики сучасної інформаційної цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями реформування освітньої галузі, особливо під впливом сучасних тенденцій, як-от: глобалізація, інтегративні процеси, займалися такі українські вчені як: В. Кремень, О. Ковальова, О. Лучанінова. перед зарубіжних дослідників означеною проблемою займалися М. Елброу, П. Скотт та Р. Хенві.

Постановка завдання. На процес становлення глобальної системи вищої освіти впливає велика кількість зовнішніх факторів. Метою статті є аналіз системних впливів на становлення глобальної системи вищої освіти та їх особливостей.

Виклад основного матеріалу. Глобальна система освіти задумана як система, яка не вступає в жодні протиріччя

Urgency of the research. Today the global education system is being formed. In many countries around the world, several universities and departments of universities belonging to the global education system have been established on a non-governmental basis. The word “global” indicates the purpose of this education system to train highly qualified specialists to solve global problems. At the same time, this name reflects another side: the possibility of using this system as a reference assessment of the level of education for any country in the world in accordance with the UN Declaration of Human Rights in Education.

Target setting. The modern world educational space is in the process of formation, national educational systems have fundamental differences and their own centuries-old experience of education and upbringing. At the same time, the process of formation of the global system of higher education is irreversible, and therefore, in essence, is a search for compromises and adequate responses to the challenges of modern information civilization.

Actual scientific researches and issues analysis. Issues of reforming the education sector, especially under the influence of modern trends, such as globalization, integrative processes, dealt with such Ukrainian scientists as: V. Kremen, O. Kovaleva, O. Luchaninova. Among foreign researchers, M. Elbrow, P. Scott, and R. Henvey dealt with this problem.

The research objective. The process of formation of the global higher education system is influenced by a large number of external factors. The aim of the article is to analyze the systemic influences on the formation of the global system of higher education and their features.

The statement of basic materials. The global education system is conceived as a system that does not contradict any existing education

з існуючими системами освіти – американською, європейською, українською та ін.; вона не має жодних перетинів із ними. Глобальна система освіти є всесвітньою неурядовою системою. Вона не входить у жодні конфлікти з освітніми асоціаціями. Глобальна система освіти орієнтується насамперед на залучення у її орбіту видатних особистостей світу у сфері науки, освіти, культури, мистецтва.

Висновки. Отже, у статті розглянуті тенденції сучасної інформаційної цивілізації, а саме: глобалізаційні процеси, інтернаціоналізація освіти, інтеграція та цифровізація, мобільність та комунікація, крос-культурна грамотність як пріоритет культурних універсалій, відіграють значну та системоутворюючу роль у становленні глобальної системи вищої освіти. Перспективними дослідженнями у даному контексті виглядають дослідження взаємодії національних та загальносвітових тенденцій у формуванні нової освітньої парадигми.

Ключові слова: інтернаціоналізація, глобалізація, глобальна система вищої освіти, інформаційна цивілізація.

systems in the United States, Europe, Ukraine, etc.; it has no intersections with them. The global education system is a global non-governmental system. It does not enter into any conflicts with educational associations. The global education system focuses primarily on attracting to its orbit prominent figures in the world in the field of science, education, culture, art.

Conclusions. Thus, the article examines the trends of modern information civilization, namely: globalization processes, internationalization of education, integration and digitalization, mobility and communication, cross-cultural literacy as a priority of cultural universals, which play a significant and systemic role in the global higher education system. Promising research in this context is the study of the interaction of national and global trends in the formation of a new educational paradigm.

Keywords: internationalization, globalization, global system of higher education, information civilization.

Актуальність теми дослідження. На думку низки вчених, зокрема й вітчизняних, ми є свідками нового, вищого етапу інтернаціоналізації світової економіки, який отримав назву глобалізації. Глобалізація - це взаємодія держав, народів, етносів, соціальних спільностей у єдиній системі відносин на планетарному рівні. Основою глобалізації є настільки інтенсивна інформатизація, що вона дає поштовх для виникнення інформаційного гіперпростору, тобто інфосфери.

Наприкінці 90-х років XX століття глобалізація набула своєї зрілої стадії. Цей процес почався в 60-х роках завдяки бурхливому суспільному розвитку, що мало наслідком науково-технічну революцію. Тією чи іншою мірою глобалізація торкнулася як культурної, так і економічної сфери життя сучасного суспільства.

Англійський вчений Пітер Скотт (за редакцією якого вийшла в Лондоні 1998 року книга "Глобалізація вищої освіти"), виступаючи на конференції Асоціації європейських університетів в Іспанії 1999 року, закликав чітко розмежовувати поняття "інтернаціоналізація" та "глобалізація" [10]. Університет завжди був інститутом міжнародним (хоч і не такою мірою, як сьогодні), але ніколи не був глобальним. "Сучасний університет - продукт національної держави", підкреслює П. Скотт, а глобалізація заперечує національну державу [10, с. 111].

На міжнародному Форумі-2000, що пройшов у Празі, розглядалася і тема "Роль освіти і науки в процесі світової глобалізації". Ректор Університету ООН у Токіо Ганс ван Гінкель показав, що на завдання університетів та сферу освіти загалом впливають три пов'язані з глобалізацією фактори - скорочення відстаней та спрощення зв'язку між об'єктами, лібералізація ринків та прискорення економічного розвитку, уніфікація культури та формування єдиної світової культури [4, с. 8].

П. Скотт на цьому форумі зазначив, що глобалізація пов'язана з ризиком для сфери освіти та науки, що не поступається за своїми масштабами можливим позитивним наслідкам, і пояснив це чотирма моментами:

- 1) глобалізація породжує низку проблем для освіти та науки у зв'язку з появою нових засобів негайного зв'язку;
- 2) глобалізація - це нова гра з новими правилами, тоді як університети

продовжують залишатися переважно національними інститутами, хоча їхня інформація носить часто міжнародний характер;

3) традиційні освітні та наукові організації змушені протистояти викликам новостворених інститутів, що не вписуються в усталену ієрархічну структуру, а нове розуміння компетенцій не завжди базується на академічних знаннях та академічній освіті;

4) глобалізацію супроводжують величезні зміни в освітньому процесі, і у зв'язку з цим відбувається певна компрометація спеціалізованих освітніх інститутів [4, с. 8].

На думку експертів, сьогодні у стадії формування знаходиться глобальна система освіти. У багатьох країнах світу створено на неурядовій основі кілька десятків університетів та відділень університетів, що належать до глобальної системи освіти. Слово "глобальна" вказує на цілі цієї системи освіти - готувати спеціалістів найвищої кваліфікації для вирішення глобальних проблем. Водночас ця назва відображає і інший бік: можливість використання цієї системи як деякої еталонної оцінки рівня освіти для будь-якої країни світу відповідно до Декларації ООН про права людини на освіту.

Постановка проблеми. Сучасний світовий освітній простір знаходиться у стадії становлення, національні освітні системи мають принципові відмінності та власний багатовіковий досвід освіти та виховання. Разом з тим, процес становлення глобальної системи вищої освіти є незворотнім, а отже, за своєю сутністю є пошуком компромісів та адекватними відповідями на виклики сучасної інформаційної цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями реформування освітньої галузі, особливо під впливом сучасних тенденцій, як-от: глобалізація, інтегративні процеси, займалися такі українські вчені як: В. Кремень, О. Ковальова, О. Лучанінова. При цьому, особливо слід відмітити внесок Ольги Лучанінової, яка визначила особливості четвертого виміру освітньо-виховних парадигм вищої освіти в умовах глобалізаційних викликів. Значний фактологічний матеріал міститься у збірці матеріалів щодо цифровізації освітнього простору ЄС, що видана під редакцією Л. Мальон.

Серед зарубіжних дослідників означеною проблемою займалися М. Елброу, П. Скотт та Р. Хенві. Разом з тим бракує дослідницького матеріалу щодо системних впливів на становлення глобальної системи вищої освіти та їх особливостей.

Постановка завдання. На процес становлення глобальної системи вищої освіти впливає велика кількість зовнішніх факторів. Метою статті є аналіз системних впливів на становлення глобальної системи вищої освіти та їх особливостей.

Виклад основного матеріалу. Глобальна система освіти задумана як система, яка не вступає в жодні протиріччя з існуючими системами освіти - американською, європейською, українською та ін.; вона не має жодних перетинів із ними. Глобальна система освіти є всесвітньою неурядовою системою. Вона не входить у жодні конфлікти з освітніми асоціаціями. Глобальна система освіти орієнтується насамперед на залучення у її орбіту видатних особистостей світу у сфері науки, освіти, культури, мистецтва. Кожна видатна особистість має право брати участь і навіть створювати свої іменні освітні структури у глобальній системі освіти.

Безперечно, глобалізація стимулює економічне зростання, сприяє обміну новими технологіями і цим сприяє прогресу. Проте, поруч із безперечними перевагами, глобалізація містить у собі серйозні негативні компоненти. Це насамперед небезпека нав'язування єдиної моделі розвитку для багатьох країн без урахування їхньої національної специфіки. Крім того, країни, що розвиваються, часом не в змозі пристосуватися до умов глобалізації через нерозвиненість своїх економічних і правових систем, а тому ризикують опинитися на узбіччі світового господарства. Зрештою, відкритість та взаємодія окремих держав сприяють широкому поширенню локальних економічних криз.

Протистояння прихильників глобалізації та її супротивників торкнулося і сфери освіти. Неоднозначна оцінка цього явища - природний наслідок його складності, що особливо виразно виявляється саме в освіті, де кожна новація так чи інакше

відбивається на світогляді тисяч людей. Прибічники ідеї глобалізації висувають вельми гідні цілі нової освітньої парадигми: подолання розладу між людиною та природою, що загрожує екологічною катастрофою; цілісний погляд на людину як на мікрокосм, найповніше задоволення її духовних потреб; зближення культур та цивілізацій, налагодження контактів та взаєморозуміння між ними; адаптація людини до умов соціального середовища, що безперервно змінюються.

Для досягнення цих цілей прихильники глобалізації пропонують переглянути пріоритети національних систем освіти, зробити їх більш відкритими для співпраці та орієнтуватися не тільки і не стільки на засвоєння знань, а скоріше на формування цілісної картини світу, що передбачає вміння мислити глобально, не замикаючись у вузьких національних чи ідеологічних рамках [8, с. 164].

Саме такий наднаціональний підхід до освіти не сприймають супротивники освітньої глобалізації. Вони висловлюють побоювання за долю національних традицій та менталітету кожного народу, припускаючи, що глобальна освіта здатна призвести до нівелювання цих цінностей [9, с. 184]. Антиглобалісти вважають, що холістський підхід до вивчення світу і людини в ньому може завдати удару усталеним уявленням і відкинути частину позитивного досвіду, накопиченого традиційною освітою.

Проте тенденція до інтернаціоналізації та глобалізації у світі посилюються. Деякі дослідники, серед яких особливо виділяється Мартін Елброу, звертають увагу на те, що процес глобалізації переростає сьогодні в процес “світоцілісного уявлення” [6, с. 119]. На його думку, світова соціальна система не може розглядатися лише як похідна від світового ринку та міжнародних відносин. У ній помалу починають діяти всі загальносвітові структури та взаємозв’язки: політичні, культурні, комунікаційні та ін.

Не можна не відзначити, що поряд з інтеграційними тенденціями у світі зберігається і дезінтеграція (партикуляризм), спроби реалізовувати свої інтереси, відкидаючи співробітництво та партнерство. Співробітництво країн між собою, їх інтеграція у світове співтовариство можуть бути утруднені через різні політичні причини. Так, ще кілька десятиліть тому у таких країнах як Україна та Німеччина про інтеграційні тенденції на державному рівні не могло бути й мови. Але об’єднанню країн сприяють не лише економічна та дипломатична взаємодія. Не менш важливим є й те, що дослідники називають “спонтанною народною дипломатією”: зв’язки між державами на рівні окремих людей, груп та організацій без втручання державних структур: партнерство міст-побратимів, культурні ініціативи та ін. [1, с. 149].

Слід, на наш погляд, відзначити, що ефективним засобом підвищення інтелектуального рівня людини та розвитку її творчих здібностей стають нові інформаційні технології. Ця особливість нових інформаційних технологій дає деяким дослідникам підстави стверджувати, що “сьогодні суспільство стоїть на порозі нового етапу інтелектуальної революції, революції, що відбудеться у ментальній сфері” [3, с. 25]. Інфосфера революційним чином впливає на сучасну освіту, різко активізує інтеграційні процеси у цій галузі. Знання, інформація стають основним матеріалом міжнародних обмінів. Інформаційні технології поступово змінюють механізми мислення, отже, і сутність процесу освіти, та її організацію. Нам здається, що сучасна освіта постала перед вибором: як із найбільшою користю розпорядитися величезними можливостями, які відкриває новий етап у формуванні світової інфосфери. Цей вибір - імпульс для об’єднання зусиль світової освітньої спільноти.

Навіть у своїй початковій стадії сучасна інфосфера має значні масштаби. При цьому розміщення основних її елементів поки що дуже нерівномірне. Здебільшого вони зосереджені у Європі, США, Японії. У технологічно розвинених країнах телекомунікації стали найважливішим компонентом господарства. Так, їхня частка в основному капіталі всього господарства досягла 5,4% у Франції, 5,6% у ФРН, 8,4% у США. У цю сферу країни цієї групи вкладають від 4 до 6 відсотків від усіх інвестицій в економіку [5, с. 7].

Значна частина цього потенціалу орієнтована на обслуговування освіти і науки. Обсяги світового ринку інформаційних технологій неухильно зростають. Швидко розвиваються і телекомунікаційні мережі: телефонні на 5-6% на рік, передачі даних - на 20-25%, локальні - на 50%. Провідні світові комп’ютерні мережі успішно

використовуються і у освітніх проектах [5, с. 14].

Цифровізація європейських країн знайшла відображення і у звіті “Формування цифрового майбутнього Європи”, 2020 р. [7]. Глобальною ціллю постає цифрова економіка, сталий розвиток, демократизація всіх сфер життя.

На думку О. Лучанінової, “створення та ефективне функціонування єдиного освітнього інформаційного середовища надає підготовці фахівців тієї нової якості, яка робить її сучасною, що відповідає потребам та перспективам науково-технологічного розвитку в умовах інформаційної цивілізації та економіки знань” [4, с. 7].

Щодо України, то тут розвиток нових інформаційних технологій стримується низкою об’єктивних труднощів:

- невідповідність викладачів до освоєння цих технологій;
- фінансові проблеми у сфері освіти;
- низький рівень оснащення освітніх закладів сучасною оргтехнікою;
- інерційність у викладанні традиційних курсів.

Концепція інформатизації вищої освіти України передбачає низку заходів, необхідних для інформаційної інтеграції вітчизняної вищої школи у світову систему вищої освіти. Серед них:

- міжнародні обміни освіти;
- вивчення та використання світового досвіду інформатизації вищої школи;
- вироблення стратегії наукової та освітньої міжнародної співпраці ЗВО з використанням нових інформаційних технологій;
- забезпечення самостійності ЗВО у визначенні напрямків та у змістовній частині міждержавних інформаційних зв’язків.

Важливою передумовою глобалізації світової освіти та інтеграційних процесів, що відбуваються у системі, є, на наш погляд, загальне зростання мобільності населення світу і, зокрема, Європи.

Активне переміщення людей не може не спричинити перегляду змісту освіти, що має забезпечувати різноманітні потреби у знаннях, інформації, враховуючи як національну специфіку, так і глобальні тенденції.

Не зважаючи на бурхливий розвиток телекомунікацій в освіті, як і раніше, істотна роль у зближенні освітніх систем і культур різних країн належить академічній мобільності. Спрямування українських студентів на навчання за кордон або, навпаки, прийом до вітчизняного ЗВО студентів-іноземців залишається важливим елементом освітньої політики як для постіндустріальних держав Заходу, так і для країн, що розвиваються.

Аналіз прогнозів, запропонованих соціологами та культурологами, дозволяє припустити, що визначальним початком у культурі майбутнього стануть взаємини людей [9]. Освіта, знання набудуть провідної ролі, статус освічених людей підвищиться, оскільки основним видом людської діяльності стане створення, обробка та передача інформації.

З початку 50-х років ХХ століття у сфері накопичення, обробки, передачі та використання інформації відбуваються зміни, значення яких важко переоцінити. Електроніфікація комунікаційних засобів дозволила за лічені секунди передавати інформацію до будь-якої точки світу. Досягнутий якісно новий рівень інформаційних процесів сприяє і експансії культурних цінностей. Ця масифікація та уніфікація культурних стереотипів є найважливішою складовою нового “метакультурного періоду економічного розвитку”. Підвищення значущості інформаційних процесів спричинило перетворення Західної Європи, США та Японії на культурно-економічні центри завдяки тому, що ці країни є лідерами в галузі інформаційних технологій. З тієї ж причини ці регіони беруть найактивнішу участь у процесах інтернаціоналізації та глобалізації, оскільки вони мають найбільші можливості для впливу і, водночас, для сприйняття інформації ззовні. Втім, і для інших держав процес інтернаціоналізації має не менше значення, оскільки прогрес та розвиток можливі лише завдяки співпраці та спілкуванню.

Безсумнівно, спілкування з іншими народами передбачає зіткнення з чужою культурою і потребує адекватного відгуку на неї. Діалог культур може бути заснований на культурних універсальностях, що розділяються тією чи іншою мірою всіма народами. В. Кремін називає цей феномен “загальнозначимими цінностями” і наполягає на тому, що вони повинні бути захищені [2]. Втім, у тій самій роботі він зазначає, що склад загальнозначимих цінностей може змінюватись і підкреслює їхню внутрішню суперечливість: з одного боку - стійкість, з іншого - внутрішню гнучкість. Так чи інакше, основна властивість культурних універсальностей (або загальнозначимих цінностей) полягає в тому, що вони однаково сприймаються більшістю народів і тому можуть вважатися основою для інтернаціоналізації, а надалі і інтеграції сучасного суспільства.

Проте, однією з найважливіших умов інтернаціоналізації є пріоритет культурних універсальностей над різноманітністю культур. У роботах низки вітчизняних та зарубіжних дослідників це явище отримало назву “крос-культурної грамотності”. Тільки крос-культурна грамотність суб'єктів у суспільному розвитку здатна забезпечити діалог культур та на цій основі - їх продуктивну взаємодію. Проте ті ж учені визнають, що досягнути чужу культуру, визнати культурні універсали, а головне - їхнє верховенство над різноманітністю культур (і над своїм власним світорозумінням) - завдання дуже нелегке. За словами американського дослідника Р.Хенві, “за мільйони років еволюція зробила з людини істоту, якій нелегко визнає єдність із собі подібними” [8, с. 164].

О. Лучанінова зауважила: “По суті один із сенсів поняття культури і, що цікаво, генетично вихідний, збігається з ідеєю освіти. А ідея освіти - це ідея культивування, обробки людини, створення для людини певних твердих умов, що забезпечують її розвиток та перетворення у культурну істоту” [4, с. 7].

Сучасні тенденції та темпи суспільно-економічного розвитку змушують нас змінювати свій погляд на інші культури, вивчати їх та прагнути взаємодії. Р.Хенві виділяє чотири рівні крос-культурної грамотності [8, с. 165]. На першому рівні відбувається знайомство з найбільш виразними та яскравими особливостями чужої культури. На цьому рівні людина може лише відзначити для себе той факт, що дана нація має ті чи інші риси, їй та її рідній культурі не властиві, а тому такі риси вражають людину своєю оригінальністю. Звичайно, подібна констатація, яка заснована на інформації, отриманій з журналів, фільмів, з власних туристичних поїздок, не може вважатися вагомим передумовою інтернаціоналізації і є лише азами крос-культурної грамотності. Продовжуючи розуміння чужої культури, людина неминує стикається з глибшими і найчастіше прихованими від поверхового погляду особливостями. Спочатку вони шокують і здаються безглуздими завдяки своїй несхожості зі звичними стереотипами, проте пізніше приходять інтелектуальне розуміння культури і перегляд початкових оцінок - це період, коли людині вдається вже не просто помітити, дізнатися, але й якоюсь мірою обґрунтувати, виправдати те, що раніше лише здавалося екзотикою і ставило в глухий кут. Це і є третій рівень крос-культурної грамотності за Р. Хенві, і саме він є “оптимальною практичною метою” [8, с. 165]. Втім, є ще й четвертий рівень, який, на думку автора теорії є цілком досяжним. Це стадія сприйняття чужої культури очима її носія, коли всі прояви цієї культури здаються природними та зрозумілими. Однак у цьому питанні дозволимо собі не погодитись з Р.Хенві. На наш погляд, повністю перейнятися чужою культурою можна лише через занурення у неї, проживши серед носіїв цієї культури, в іншій країні багато років. Але чи не стане у такому випадку чужою своя, рідна культура? А чи можна говорити про крос-культурну грамотність, якщо власну культуру людина не відчуває як таку? З іншого боку, нам видається вірною думка вченого про те, що третій рівень є “гідною метою” і крос-культурна грамотність третього рівня цілком може бути причиною і однієї з рушійних сил процесу інтернаціоналізації.

О. Ковальова так формулює соціокультурні принципи освіти: розвиток особистості можливий лише у культурному середовищі; свобода культурного самовизначення особистості; спільна діяльність учнів та педагога [1, с. 148].

Модель глобальної освіти, запропонована Р.Хенві, далеко не єдина. Вона добре узгоджується з моделлю Дж. Боткіна, заснованої на переході від інтуїтивного пристосування до світу, властивого традиційній освіті, до свідомого передбачення та

розвитку почуття причетності. Під причетністю розуміється здатність до емпатії, взаєморозуміння та співпраці.

Хоча термін “крос-культурна грамотність” з’явився лише кілька десятиліть тому, думка про спільність людства, про необхідність взаємного вивчення та поваги між народами присутня у працях вітчизняних учених вже у XIX – на початку XX століть. Українські філософи, мислителі та педагоги наголошували на потребі спілкування, на духовній природі зв’язку окремої людини з усім людством, на розумінні людини частиною світу. Не можна не помітити глибокого взаємозв’язку між поглядами кращих представників вітчизняної філософської та педагогічної думки про цілісність світу як культурного простору з основними ідеями, покладеними в основу концепції глобальної освіти.

Висновки. Отже, розглянуті тенденції сучасної інформаційної цивілізації, а саме: глобалізаційні процеси, інтернаціоналізація освіти, інтеграція та цифровізація, мобільність та комунікація, крос-культурна грамотність як пріоритет культурних універсалій, відіграють значну та системоутворюючу роль у становленні глобальної системи вищої освіти.

Перспективними дослідженнями у даному контексті виглядають дослідження взаємодії національних та загальносвітових тенденцій у формуванні нової освітньої парадигми.

Список використаних джерел

1. Ковальова, О 2020, ‘Проблемні питання ідентифікації наукової освіти в українській педагогічній науці’, *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, Вип. 2, с. 144-151. Available from: <[https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(25\)-144-151](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(25)-144-151)>. [28 Грудень 2021].
2. Кремень, В 2003, ‘Освітня політика у контексті соціал-демократичних цінностей’, *Освіта*, № 54 (5071), с. 2.
3. Лучанінова, О 2021, ‘Освіта в умовах глобалізаційних викликів: проблеми та перспективи навчання’, *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика: матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю)*, (18 березня 2021), Приватна установа “Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут “Бейт-Хана”, Дніпро: Акцент ПП, с. 24-26.
4. Лучанінова, О 2021, ‘Четвертий вимір освітньо-виховних парадигм вищої освіти в умовах глобалізаційних викликів’, *Вчені записки кафедри документознавства та інформаційної діяльності (КДІД) НМетАУ: зб. наук праць*, Вип. III, Д.: НМетАУ, с.6-11.
5. Мальон, Л 2021, На шляху до єдиного цифрового ринку ЄС: Телекомунікації, ГО “Український центр європейської політики”, 33 с. Available from: <https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/ucerp_report_telecom_1.06.2021.pdf>. [29 Грудень 2021].
6. Albrow, M 1996, *The Global Age: state and society beyond modernity*, Stanford University Press, 256 p.
7. Communication “Shaping Europe’s Digital Future”. Available from: <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf>. [29 Грудень 2021].
8. Hanvey, RG 1982, ‘An Attainable Global Perspective’, *Theory Into Practice*, Vol. 21, № 3, pp. 162-167. Available from: <<https://www.jstor.org/stable/1476762>>. [28 December 2021].
9. Kuzmenko, H & Bratus, I & Kovalova, O & Halchenko, M, 2022, ‘Implementing open science technology in educational activities of the UNESCO Centre “Junior academy of sciences of Ukraine”’, *International Journal of Computer Science and Network Security*, Vol. 22, No. 1, pp. 183-188. Available from: <http://paper.ijcsns.org/07_book/202201/20220125.pdf>. [28 December 2021].
10. Scott, P 1998, *Massification, Intenationalization and Globalization. The Globalization of Higher Education*: Monograph. The Society for Research into Higher Education, Open University Press: Buckingham, pp. 108-129.

References

1. Kovalova, O 2020, ‘Problemni pytannia identyfikatsii naukovoï osvity v ukrainskiiï pedahohichniiï nauksi (Problematic issues of identification of scientific education in Ukrainian pedagogical science)’, *Pedahohichni innovatsii: ideï, realii, perspektyvy*, Vyp. 2, s. 144-151. Available from: <[https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(25\)-144-151](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(25)-144-151)>. [28 Hruden 2021].

2. Kremen, V 2003, 'Osvitnia polityka u konteksti sotsial-demokratychnykh tsinnosti (Educational policy in the context of social democratic values)', *Osvita*, № 54 (5071), c. 2.
3. Luchaninova, O 2021, 'Osvita v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv: problemy ta perspektyvy navchannia (Education in the context of globalization challenges: problems and prospects of learning)', *Suchasna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka: materialy IV vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (z mizhnarodnoi uchastiu)*, (18 bereznia 2021), Pryvatna ustanova "Mizhnarodnyi humanitarno-pedahohichnyi instytut "Beit-Khana", Dnipro: *Aktsent PP*, s. 24-26.
4. Luchaninova, O 2021, 'Chetvertyi vymir osvitno-vykhovnykh paradyhm vyshchoi osvity v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv (The fourth dimension of educational paradigms of higher education in the context of globalization challenges)', *Vcheni zapysky kafedry dokumentoznavstva ta informatsiinoi diialnosti (KDID)NMetAU: zb. nauk prats*, Vyp. III, D.: *NMetAu*, s.6-11.
5. Malon, L 2021, Na shliakhu do yedynoho tsyfrovoho rynku YeS: Telekomunikatsii (Towards an EU Digital Single Market: Telecommunications), *HO "Ukrainskyi tsentr yevropeiskoi polityky"*, 33 s. Available from: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/ucep_report_telecom_1.06.2021.pdf. [29 Hruden 2021].
6. Albrow, M 1996, The Global Age: state and society beyond modernity, *Stanford University Press*, 256 p.
7. Communication "Shaping Europe's Digital Future". Available from: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf. [29 Hruden 2021].
8. Hanvey, RG 1982, 'An Attainable Global Perspective', *Theory Into Practice*, Vol. 21, № 3, pp. 162-167. Available from: <https://www.jstor.org/stable/1476762>. [28 December 2021].
9. Kuzmenko, H & Bratus, I & Kovalova, O & Halchenko, M, 2022, 'Implementing open science technology in educational activities of the UNESCO Centre "Junior academy of sciences of Ukraine"', *International Journal of Computer Science and Network Security*, Vol. 22, No. 1, pp. 183-188. Available from: http://paper.ijcsns.org/07_book/202201/20220125.pdf. [28 December 2021].
10. Scott, P 1998, Massification, Intenationalization and Globalization. The Globalization of Higher Education: Monograph. The Society for Research into Higher Education, Open University Press: *Buckingham*, pp. 108-129.